

Ситняківська Світлана Михайлівна

докторка педагогічних наук,
професорка, професорка кафедри соціальних технологій

Літяга Інна Володимирівна

кандидатка педагогічних наук,
доцентка, доцентка кафедри соціальних технологій

Масон Павлина Петрівна

здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 231

«Соціальна робота»

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ МЕШКАНЦІВ СОЦІАЛЬНИХ ГУРТОЖИТКІВ

Соціальна адаптація – це процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, інтеграція особистості у соціальні групи [2]. Процес соціальної адаптації є безперервним та двостороннім, оскільки індивід не лише сам пристосовується до нових змін світу, що його оточує, а й сам змінює його. Соціальну адаптацію можна одночасною характеризувати як процес та результат встановлення взаємної відповідності між індивідуальними потребами та вимогами соціального середовища.

Говорячи про соціальну адаптацію осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, після їх виходу з інтернатного закладу чи із сімейного осередку виховання, варто зауважити, що самоідентифікація в соціумі та засвоєнні цими особистостями правил та норм суспільства є досить важливим та надзвичайно складним процесом.

Соціальний гуртожиток – це заклад тимчасового проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 18 до 23 років [3]. Створення соціальних гуртожитків пов'язане з постійним збільшенням кількості біологічних та соціальних сиріт, які вимушені перебувати в закладах інтернатного типу. Для випускників інтернатних закладів соціальний гуртожиток є особливо важливим етапом для переходу у доросле самостійне життя [3].

Враховуючи особливості функціонування соціальних гуртожитків, які пов'язані з віковими особливостями молоді, позбавленої батьківського піклування та умовами їх проживання, варто зазначити, що характеристики дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у юнацькому віці не лише не зникають, а й набувають специфічних ознак. Виходячи з цього, молоді люди, які мешкають у соціальних гуртожитках, живуть з постійним відчуттям внутрішнього дискомфорту, невпевненістю в собі, з почуттям страху перед самостійним і дорослим життям, з душевною самотністю, недовірою до дорослих, з проблемами розподілу власного часу та зі страхом створення та збереження власної сім'ї. Труднощі, які виникають у молодих людей після випуску з інтернатного закладу, безпосередньо пов'язані з недостатністю

соціальних контактів, відсутністю реалій сімейного життя та складністю сприйняття норм та правил суспільства [1, с. 99].

Усе вищезазначене свідчить про соціальну деградацію особистості. Тому основним завданням соціального гуртожитку та соціального педагога як провідного спеціаліста даного закладу є створення умов, які б забезпечували поступову адаптацію мешканців до життя у відкритому соціумі, соціалізацію в суспільстві, підтримували соціальне здоров'я та збагачували досвід соціального життя молодих людей, позбавлених батьківського піклування [1, с. 99].

Діяльність фахівців соціального гуртожитку в комплексі повинна бути спрямована на такі основні види роботи: соціально-педагогічна діагностика та консультування; соціально-профілактична робота; соціальне виховання та корекційно-розвивальна діяльність. Відповідно до ЗУ «Про соціальні послуги» соціальна адаптація в умовах соціального гуртожитку передбачає:

- соціально-психологічну підтримку – формування позитивної самооцінки; розвиток комунікативних навичок; планування сім'ї; оволодіння вмінням брати на себе відповідальність тощо;
- соціально-правову допомогу – консультування з законодавства України; роз'яснення прав та пільг; формування здатності відстоювати свої права та діяти в межах правових норм тощо;
- допомогу у працевлаштуванні/перекваліфікації/підвищенні кваліфікації/продовженні навчання – індивідуальна робота щодо розв'язання проблем навчання та зайнятості;
- допомогу у вирішенні житлових проблем – індивідуальна робота щодо роз'яснення того, як реєструватись, ставати на квартирний облік, поновлювати права на житло тощо;
- допомогу з розвитку навичок самообслуговування – формування соціально-побутових умінь, навичок планування сімейного бюджету, ведення домашнього господарства, догляд за тілом тощо;
- роботу з біологічною родиною – індивідуальна робота щодо повернення в сімейне оточення, посередництво між батьками, залучення їх до реабілітаційних програм тощо [2].

Загалом безпосередня взаємодія персоналу закладу з мешканцями соціальних гуртожитків займає особливе місце у процесі соціальної адаптації та соціалізації молодих людей, які позбавлені батьківського піклування. Крім того, така міжособистісна взаємодія у широкому сенсі – це будь-який контакт, який має на меті зміни поведінки, установок, діяльності та стосунків мешканців.

Отже, виходячи з вищесказаного, соціальний гуртожиток є важливим елементом переходу випускників інтернатних закладів до дорослого життя. Оскільки в межах даного закладу фахівцями створюються необхідні умови для успішної соціальної адаптації молоді, позбавленої батьківського піклування, до самостійного життя.

Література:

1. Доннік М. Соціально-психологічні проблеми вихованців соціальних гуртожитків. *Наукові записки*. 2011. Вип. 97. С. 97-100.

2. Про затвердження та впровадження Примірного галузевого стандарту надання соціальних послуг з соціальної адаптації учнів та випускників закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа: затв. наказом М-ва України у ССМС від 21.12.09 р. №4389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4389712-09#Text> (дата звернення: 25.09.2022).

3. Сушик Н. С. Особливості діяльності соціального педагога в соціальному гуртожитку для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*: збірник наукових праць. 2013. 8 (257). Серія: Педагогічні науки. С.166-170. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4344/1/social_teacher.pdf (дата звернення: 25.09.2022).